

HRVATSKI JEZIK za trogodišnje strukovne škole

UVOD

I.

Naziv nastavnog predmeta je **Hrvatski jezik**.

Nastavni predmet **Hrvatski jezik** obuhvaća tri nastavna područja:

- a) Hrvatski jezik,
- b) Hrvatsku i svjetsku književnost i
- c) Jezično izražavanje.

Nastavna područja su samostalne cjeline koje se čvrsto povezuju u nastavni predmet prema načelima unutarnje korelacije. Nazivom nastavnoga područja ističu se sadržaj, svrha i zadaća učenja te djelatnosti kojima se ta svrha i zadaće postižu. Sadržaji nastavnih područja čine obvezatnu naobrazbenu jezgru.

II.

Program hrvatskoga jezika za trogodišnje strukovne škole sadržajno, metodološki i koncepcijski povezuje se s **Programom hrvatskog jezika za osnovnu školu** i s njim čini zajednički sustav jezičnog i književnog odgoja i naobrazbe. Ostvaruje se višom teoretskom razinom u pristupu jezičnim i književnim sadržajima te novim, složenijim organizacijskim oblicima odgojno-naobrazbene djelatnosti.

Programske odrednice usmjeruju na stupnjevito postignuće spoznaja, znanja i sposobnosti potrebnih u životu i struci.

III.

a) Nastavno područje **Hrvatski jezik**:

Program nastave hrvatskoga jezika za strukovne škole polazi od dostignute programske razine nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj školi i uspostavlja višu teoretsku razinu učenja. Povećavaju se posebno obveze praktičnog bavljenja jezikom. Stječu se znanje i sposobnosti za služenje jezikom u svim komunikacijskim situacijama. Analitičko-sintetički i interdisciplinarni pristup jezičnim pojavama osnovni je metodološki pristup programiranju.

Nastava hrvatskoga jezika uspostavlja suodnos s nastavom hrvatske i svjetske književnosti te nastavom jezičnog izražavanja, baveći se jezikom kao sredstvom komunikacije, posebice stručne komunikacije, i umjetničkoga stvaranja.

b) Nastavno područje **Hrvatska i svjetska književnost**:

Program nastave književnosti nadovezuje se na osnovno-školske programske sadržaje. Na osnovi dostignutih spoznaja, znanja i sposobnosti u osnovnoj školi uspostavljaju se razvijeniji teoretski pristupi književnim pojavama te povijesno i tematsko proučavanje hrvatske i svjetske književnosti. Najvažnije spoznaje o književnom djelu, njegovu stvaranju, ustrojbi, recepciji, raščlambi, tumačenju (interpretaciji) i proučavanju - učenici stječu na reprezentativnim, antologijskim djelima hrvatske i svjetske književnosti. Uspostavlja se komunikacijski model: pisac - djelo - primatelj (recipijent). Spoznaje o književnim djelima omogućit će književnoteoretske i književnopovijesne zaključke (sinteze).

c) Nastavno područje **Jezično izražavanje**:

Program jezičnoga izražavanja povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i hrvatskoga jezika te drugih nastavnih predmeta. Predviđaju se različiti oblici usmenoga i pismenog izražavanja.

U nastavu jezičnoga izražavanja uključuju se umjetnički i neumjetnički tekstovi, poglavito stručni, na kojima se uočavaju zakonitosti njihova stvaranja, tumačenja i prihvaćanja (razumijevanja).

Oblici jezičnoga izražavanja usklađuju se s programom hrvatskoga jezika, književnosti i komunikacijskim potrebama, posebice u struci za koju se učenici pripremaju.

IV. SVRHA

Svrha je nastave hrvatskoga jezika (nastavnog predmeta) u trogodišnjoj strukovnoj školi:

- usvijestiti potrebu učenja hrvatskoga jezika;
- razvijati i učvršćivati brigu i ljubav za hrvatski jezik i književnost;
- steći spoznaje o hrvatskome jeziku kao sredstvu priopćivanja i sporazumijevanja te o jednoj od osnovnih značajki hrvatske nacionalne samobitnosti (nacionalnog identiteta);
- steći jezično znanje, jezičnu kulturu i sposobnosti za porabu hrvatskoga jezika u svim tekstovnim vrstama, funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima;
- steći književno znanje, književnu kulturu i sposobnosti kako bi učenici mogli samostalno čitati, razumijevati i tumačiti književna djela;
- steći jezičnu, književnu i medijsku kulturu kojom se pojedinac potvrđuje kao samosvojno biće sposobno za život s drugima u snošljivosti i različitostima što ih pruža demokratsko društvo.

ZADAĆE

Svrha se nastave hrvatskoga jezika (nastavnog predmeta) postiže ostvarivanjem sljedećih zadaća:

- upoznati sustav hrvatskoga standardnog jezika na fonološkoj, gramatičkoj, leksikološkoj, stilističkoj, pravogovornoj i pravopisnoj razini;
- upoznati povijest hrvatskoga jezika radi razumijevanja povijesnih okolnosti u kojima se razvijao hrvatski jezik;
- upoznati reprezentativna djela hrvatske i svjetske književnosti;
- razviti čitateljsku kulturu kao osnovu opće naobrazbe i stalne samonaobrazbe;
- upoznati hrvatsku raznovrsnu kulturnu baštinu radi izgrađivanja hrvatskog identiteta i svijesti o pripadnosti europskom duhovnom i uljudbenom krugu;
- naučiti samostalno čitati, razumijevati i prosuđivati stručne tekstove i porabiti hrvatsko stručno nazivlje (stručni jezik).

Prvi razred

I. HRVATSKI JEZIK

Jezik i priopćivanje (komunikacija). Jezik kao sustav znakova. Narav jezičnoga znaka. Izraz i sadržaj jezičnoga znaka.

Standardni jezik i narječja. Osnovne značajke standardnoga jezika. Hrvatski standardni jezik i njegova narječja: razlike, veze, utjecaji. Standardni i književni jezik. Potreba učenja standardnog jezika.

Fonem. Razlikovna obilježja fonema. Akustička i artikulacijska obilježja fonema. Fonetika i fonologija. Fonemski sustav hrvatskoga standardnog jezika. Osnovne fonološke značajke hrvatskih narječja.

Razdioba fonema.

Glasovne promjene / Pravogovor.

Pravopis i pravogovor. Grafijski sustav hrvatskoga standardnog jezika. Glasovne promjene u pisanju i govoru. Govoreni i pisani jezik.

Fonemi **č** i **ć** te **dž** i **đ** s pravogovornog i pravopisnog stajališta.

Alternacije **ije/je/e/i** s pravogovornog i pravopisnog stajališta.

Glavne značajke prozodijskoga sustava hrvatskog standardnog jezika. Naglašene i nenaglašene riječi. Enklitike i proklitike. Prozodijske značajke hrvatskih narječja.

Stilska obilježenost fonoloških jedinica. Njihova impresivna i ekspresivna svojstva. Fonostilistika.

Pravopisni znaci. Osnovno o pravopisnim znacima: vrste i služba. Osnovna pravila primjene.

Stilski obilježena poraba pravopisnih i grafijskih znakova. Grafostilistika.

Počeci hrvatske pismenosti. Pisma hrvatskoga jezika. Glavni hrvatski glagoljski, ćirilski i latinički spomenici. Glagoljaši i latinisti.

PRISTUP KNJIŽEVNOSTI

II. HRVATSKA I SVJETSKA KNJIŽEVNOST

Književnost: naziv i pojam - rodovi i vrste - znanost o književnosti - povijest književnosti - teorija književnosti - kritika - odnos književnosti i jezika - tekst - književnost i društvo - književnost i druge umjetnosti - svrha učenja - nacionalna i komparativna (poredbena) književnost - epohe i razdoblja - stilovi i razdoblja - klasična i moderna književnost - usmena i pisana književnost - analiza i interpretacija)

LIRIKA

(Pojam - razvoj - vrste, oblici i značajke - usmena i pisana književnost - tematska podjela: domoljubna, socijalna, duhovno-religiozna, misaona, ljubavna, pejzažna... - primjeri: himna, oda, elegija, ditiramb, balada, sonet, epigram, epitaf).

Antun Mihanović, Horvatska domovina (himna)
Petar Preradović, Rodu o jeziku (oda)
Silvije Strahimir Kranjčević, Iseljenik (elegija) ili R. Jorgovanić, Mletačke elegije, II. Riva degli Schiavoni
August Šenoa, Mom stolu - Antun Gustav Matoš, Ad hominem (epigrami) Stećci, hrvatski srednjovjekovni spomenici (epitafi)
Vladimir Nazor, Cvrčak (ditiramb)
Hasanaginica (narodna balada)
Josip Pupačić, Zaljubljen u ljubav (ljubavna)
Dobriša Cesarić, Vagonaši (socijalna)
Silvije Strahimir Kranjčević, Moj dom (domoljubna)
Nikola Šop, Kuda bih vodio Isusa - Ivan Golub, Oči, (duhovno-religiozna)
Antun Gustav Matoš, Jesenje večer (sonet) - Ljubo Wiesner, Blago večer (pejzažna)
Fran Mažuranić, Svemir - "Budi svoj!" (pjesma u prozi)
Mate Balota, Roženice - D. Domjanić, Ciklame, krvave ciklame (dijalektalna)
Zaključak (sinteza)

EPIKA

(Pojam - razvoj - vrste, oblici i značajke - ep i manje epske forme /epilij, spjev, stihovana pripovijetka/ ; roman /klasični i moderni/, pripovijest, novela; "jednostavni oblici"; memoari, biografije, autobiografije - primjeri: ep, roman - moderni i povijesni, pripovijest, novela, bajka, basna)

Homer, Ilijada (pjevanje I., XVI., XVIII., XXIV.) (ep)
Ezop - J. de la Fontaine: po izboru (basna)
Ivana Brlić-Mažuranić, Šegrt Hlapić ili Regoč (roman - bajka)
George Orwell, Životinjska farma (alegorijski satirični roman)
Marija Jurić Zagorka: Grička vještica
Mile Budak, Opanci dida Vidurine ili Slavko Kolar, Breza (pripovijest) ili Vjekoslav Kaleb, Gost (novela)
Zaključak (sinteza)

DRAMA

(Pojam - razvoj - vrste, oblici i značajke - primjeri: tragedija, komedija)
August Cesarec, Sin domovine, životna drama Eugena Kvaternika (tragedija)
Pero Budak, Klupko (komedija)

DISKURZIVNI KNJIŽEVNI OBLICI

(Pojam - razvoj - vrste, oblici i značajke - putopis, studija, esej, članak; kritika, feljton, polemika - primjeri: putopis, esej)

Antun Nemčić, Putositnice (Porod putne misli, Križevci, Zagreb, Jastrebarsko, U Karlovcu, Rijeka...)
(putopis)

M. de Montaigne, O odgoju (O cilju odgoja) (esej)

POVIJEST KNJIŽEVNOSTI

KLASIČNA KNJIŽEVNOST

(Temeljna civilizacijska književna djela: Biblija, Talmud, Kur'an, Gilgameš, Mahabharata - klasična književnost - grčka i rimska, "klasično" kao vrijednosna oznaka)

Biblija: Knjiga Postanka; Psalmi ili Mudre izreke - izbor;
Pjesma nad pjesmama (Pobjeda i trajnost ljubavi);
Evanđelje po Ivanu (V.); Poslanice apostola Pavla (Poslanica Rimljanima, III.)
Homer, Odiseja (pjevanje I., XIX., XXXI.)
Eshil, Okovani Prometej
Sofoklo, Antigona ili Kralj Edip
Plaut, Hvalisavi vojnik ili Čup
Zaključak (sinteza)

SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST

(Trubadurska lirika - najstariji hrvatski pisani spomenici - ćirilometodska tradicija, biblijski i liturgijski tekstovi - povijesni i pravni tekstovi - crkvena i svjetovna proza - drama, prikazanja).

Pjesan o Rolandu (franc. ep) - Pjesan o Cidu (španj. ep)
Pjesan o Nibelunzima (njem. ep.) - Roman o Tristanu i Izoldi (viteški roman)
Bašćanska ploča - Vinodolski zakon - Lucidar
Zapis popa Martinca - Ljetopis popa Dukljanina (smrt kralja Zvonimira)
Svit se konča - Va se vrime godišća
Zaključak (sinteza)

PREDRENEŠANSKA I HUMANIZAM

(Pojam, trajanje, značajke - humanizam kao kulturni i književni pokret - latinizam - književni život - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela)

Dante Alighieri, Božanstvena komedija (Pakao, I.-V.)
Francesco Petrarca, Kanconijer (I., XXXV., CCCXII.)
Giovanni Boccaccio, Decameron (I.1; VI.10; VIII.8)

RENEŠANS

(Europska renesansa - renesansa kao kulturni i književni pokret - odnos prema prirodi i čovjeku - odnos prema antici - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela; hrvatska renesansa i njezina središta: Dubrovnik, Split, Hvar, Šibenik, Zadar - odnos prema talijanskoj renesansi - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela)

Miguel de Cervantes, Don Quijote (I.8 itd.)
William Shakespeare, Hamlet
Marko Marulić, Judita (Libro peto)
Hanibal Lucić, Jur nijedna na svit vila
Brne Karnarutić, Vazetje Sigeta grada, (treći dil, stih 597-638)
Petar Zoranić, Planine (Otkuda bura ishodi i zač se zove ili Zač se grad Nin zove i gdo ga najpri sazida)

Petar Hektorović, Ribanje i ribarsko prigovaranje (Parvi dan, stih 1-20, 497 - 508; Drugi dan, stih 595-685; Treti dan, stih 1510-1532)
Marin Držić, Skup ili Novela od Stanca - Dundo Maroje
Zaključak (sinteza)

III. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

U skladu s nastavom jezika i književnosti u prvome se razredu uvježbavaju različiti oblici jezičnog izražavanja.

Pisano i govoreno izražavanje kao jezična djelatnost. Glavne značajke pisanja kao jezične djelatnosti. Pisanje kao priopćivanje (komunikacija) i kao umjetničko stvaranje. Pisanje, pravopis i grafostilistika.

Govorenje kao jezična djelatnost. Govorenje i pravogovor. Neutralno i stilski obilježeno govorenje. Uloga i važnost vrednota govorenoga jezika (intonacija, intenzitet, stanka, rečenični tempo, mimika i geste). Govorenje, slušanje i šutnja.

Čitanje: usmjereno i interpretativno.

Opis kao vrsta teksta. Glavne značajke logičke i jezične organizacije opisa. Umjetnički i znanstveni opis: jezične i stilske razlike i sličnosti. Usmeni i pisani opis. Dinamični i statični opis. Opis vanjskog i unutarnjeg svijeta.

Dijalog i monolog Vrste dijaloga. Uspostava dijaloga. Vođenje dijaloga. Dijalog u razgovoru i u umjetničkome djelu (drami, televizijskoj drami, filmu). Jezično oblikovanje dijaloga: jezična ekonomija i vrednote govorenog jezika.

Tijekom školske godine učenici pišu dva školska uratka (zadace) s ispravcima. Obvezatna su dva domaća uratka (zadace) mjesečno.

Drugi razred

I. HRVATSKI JEZIK

Morfem. Morfologija. Vrste morfema. Morfem, osnova i korijen. Morfem i riječ.

Vrste riječi. Kriteriji razdiobe riječi na vrste. Promjenljive i nepromjenljive riječi.

Imenice. Rod, broj i padež. Sklonidba. Vrste množina. Opće imenice i vlastita imena. Pisanje hrvatskih i stranih imena.

Zamjenice. Vrste i funkcija zamjenica. Sklonidba. Pridjevi. Rod, broj i padež. Određeni i neodređeni pridjevi. Sklonidba i stupnjevanje pridjeva. Podjela pridjeva po značenju. Pisanje pridjeva. Brojevi. Vrste i promjena.

Glagoli. Vrijeme, način, vid i stanje. Glagoli po objektu. Jednostavni i složeni glagolski oblici.

Nepromjenljive vrste riječi.

Stilski obilježena poraba oblika. Morfofostilistika. Morfološke značajke hrvatskih narječja prema hrvatskome standardnom jeziku.

Povezivanje riječi. Vrste spojeva riječi: rečenica i sintagma. Sintaksa.

Jednostavna i složena rečenica. Članjivost rečenice. Izjavne, upitne i usklične rečenice. Rečenični znakovi (razgodci).

Red riječi u rečenici (osnovni i aktualizirani).

Članovi rečeničnog ustrojstva. (Predikat, subjekt, objekt, priložna oznaka, atribut i apozicija).

Nezavisnosložene rečenice.

Zavisnosložene rečenice.

II. HRVATSKA I SVJETSKA KNJIŽEVNOST

BAROK

(Pojam, trajanje, značajke - manirizam naprama baroku - hrvatski barok - katolička obnova / protureformacija/ - književni oblici i značajke - dubrovačko-dalmatinski, kajkavski, slavonski barok i barok ozaljskoga kruga - bosanski franjevci - glavni pisci i djela).

Torquato Tasso, Oslobođeni Jeruzalem (I. pjevanje; prijevod M. Tomasovića, 1990.) - Cvijeti Zuzorić (sonet)

Ivan Gundulić, Dubravka (Skazanje deveto) - Osman (I., 1-36; VII., 269-308; VII., 269-308; VIII., 1-40; IX., 321-408; XI., 1-184)

Ivan Bunić Vučić, Nemoj nemoj, ma ljubice

Fran Krsto Frankopan, Napojnice pri stolu - Človičstvo zove se prava lipota - Žitak človičanski je magnetje

Ana Katarina Frankopan Zrinska, Vsakomu onomu, ki štal bude ove knjižice - Molitva zaradi dobre letine

Zaključak (sinteza)

KLASICIZAM I PROSVJETITELJSTVO

(Klasicizam kao europski pokret - racionalizam: R. Descartes - Prosvjetiteljstvo: Voltaire - klasicistički latinizam - književnost u Slavoniji - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela).

Molière, Škrtac ili Umišljeni bolesnik

Matija Petar Katančić, Jesenji plodovi (Ševa - Vinobera u zelenoj Molbice dolini)

Matija Antun Reljković, Satir iliti divji čovik, (Porušenje Slavonije kroz česte ratove i bojeve; Satir piva Slavoncu da je stanje jedno težaka seljanina srićnije od stanja jednoga građanina ili varošanina)

Andrija Kačić Miošić, Razgovor ugodni naroda slovinskoga (Slidi pisma Radovana i Mjelovana - Tomislav, kralj slovinski - Pisma od Radoslava)

Tituš Brezovački, Matijaš Grabancijaš dijak, (Predgovor k dobrovoljnom čtavcu, Dogod I., spelanje I. i spelanje II.)

Zaključak (sinteza)

PREDROMANTIZAM I ROMANTIZAM

(Europski predromantizam - zanimanje za starinu, folklor i "grobljanske" ugođaje; europski romantizam - glavni predstavnici francuskoga, njemačkoga, talijanskoga, ruskoga, poljskog romantizma i romantizma u nordijskim zemljama - engleski jezerski pjesnici: W. Wordsworth, S. T. Coleridge, R. Southey - Scottov povijesni roman).

Heinrich Heine, Šleski tkalci

Victor Hugo, Zvonar crkve Notre Dame

Edgar Allan Poe, Gavran

ILIRIZAM

(Hrvatski romantizam - hrvatski narodni preporod, ilirski pokret, ilirizam - uloga književnosti u buđenju nacionalne svijesti - budnice i davorije - temeljni tekstovi: Mihanovićeva Reč domovini o hasnovitosti pisanja vu domorodnom jeziku, Draškovićeva Disertacija iliti razgovor darovan gospodi poklisarom, Gajeva Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja - Novine i Danica ilirska - Kolo, prvi književni časopis).

Stanko Vraz, Đulabije: I.23, - Gazela: Ždral putuje k toplom jugu - Otkud modre oči?
Petar Preradović, Miruj, miruj, srce moje! - Ribar - Stari klesar
Ivan Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića (4., Harač)
Matija Mažuranić, Pogled u Bosnu (Predgovor, I. Put u Bosnu i natrag /opis Sarajeva/
Zaključak (sinteza)

PROTOREALIZAM (ŠENOINO DOBA)

(M. Bogović, L. Botić, A. V. Tkalčević, F. Marković, J.E. Tomić, V. Jagić, publicistika A. Starčevića, pučka drama i J. Freudreich).

Ivan Perkovac, Crtice iz bojnog odsjeka (odlomak)
August Šenoa, Kameni svatovi - Budi svoj! - Zlatarovo zlato
Franjo Ciraki, Dolazak Hrvata na obale sinjega mora

REALIZAM

(Europski realizam - pozitivizam i sciijentizam - H. Taine - glavni predstavnici francuskoga, ruskog i engleskog realizma, E. Zola i naturalizam).

Charles Dickens, Oliver Twist
Honor de Balzac, Otac Goriot
Ivan S. Turgenjev, Lovčevi zapisi (Šuma i stepa)
Zaključak (sinteza)
(Hrvatski realizam - odraz francuskog realizma i naturalizma: E. Kumičić i njegov članak O romanu - polemika i stvaranje kritike - pravaštvo i književnost - regionalizam).
Eugen Kumičić, Jelkin bosiljak
Ksaver Šandor Gjalski, Perillustris ac generosus Cintek - Nacionalna ekonomija - Čudnovati tesar

Ante Kovačić, U registraturi
Rikard Jorgovanić, Mlinarska djeca
Josip Kozarac, Tena ili Slavonska šuma
Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići
Josip Eugen Tomić, Opančareva kći
Silvije Strahimir Kranjčević, Mojsije
Zaključak (sinteza)

III. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

Životopis (biografija) kao vrsta teksta. Vlastiti životopis (autobiografija) i životopis poznate osobe (književnika, umjetnika, pjevača, športaša). Logička i jezična organizacija životopisa. Uloga činjenica u oblikovanju životopisa. Razlikovanje činjenica po važnosti. Životopis prema stilskim značajkama: subjektivni (literarni i literarizirani) i objektivni (poslovni i službeni). Enciklopedijski prikaz životopisa: Hrvatski biografski leksikon.

Prikaz kao vrsta teksta. Objasnidbeno-obavijesna narav prikaza. Usmeni i pisani prikaz: sličnosti i razlike. Prikaz i medij: novinski, radijski i televizijski prikaz. Tematska raznolikost prikaza: prikaz knjige, kazališne predstave, filma, stripa, televizijske emisije, koncerta, izložbe i dr.

Zapisnik. Priopćenje. Poslovni razgovor.

Tijekom školske godine učenici pišu dva školska uratka (zadace) s ispravicima. Obvezatna su dva domaća uratka (zadace) mjesečno.

Treći razred

I. HRVATSKI JEZIK

Funkcije i funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika. Stilistika. Vrste stilistike.

Administrativni stil. Glavne leksičke i sintaktičke značajke. Ustaljene veze riječi (kancelarizmi i kancelarština) i uljudbeni iskazi. Podstilovi administrativnoga stila.

Poslovni podstil. Glavne značajke. Osnovni kraći oblici poslovnoga podstila (dopisi, molba, žalba, primjedba, pritužba). Duži oblici poslovnoga podstila (pisana ocjena, izvješće, izlaganje).

Leksičke značajke poslovnoga podstila. Opći i stručni leksik. Stručni nazivi i profesionalizmi. Njihova funkcija u poslovnome podstilu.

Standardnojezični i dijalektalni leksik. Stilski obilježen leksik. Ispravno i neispravno u leksiku. Leksička norma.

Jezična ispravnost u pisanome jeziku. Jezična kultura i jezični purizam. Osnovna pravila hrvatskoga jezičnog purizma. Poraba i pisanje posuđenica.

Razgovorni stil. Glavne značajke. Standardni i razgovorni jezik. Standardnojezični i razgovorni (kolokvijalni) leksik.

Osnovna pravila oblikovanja usmenog iskaza. Važnost i uloga vrednota govorenog jezika (rečenični iskaza naglasak, rečenična melodija, tempo, intenzitet, stanika, mimika, geste).

Obrasci. Vrste obrazaca (radni nalog, izdatnica, potvrda, primka, zadužnica...). Važnost obrazaca.

Ispunjavanje obrazaca. Primjena pravopisnih pravila u ispunjavanju obrazaca.

Rječnici. Vrste i uloga rječnika. Rječnici općeg leksika i stručnih naziva (termina). Važnost i poraba terminoloških rječnika.

II. HRVATSKIH I SVJETSKA KNJIŽEVNOST

MODERNIZAM

(Parnasovstvo - dekadencija - simbolizam - individualizam - esteticizam - secesija - bečka moderna).

Charles Baudelaire, Albatros ili Rainer Maria Rilke, Ja živim u kruzima koji se šire
Henrik Ibsen, Lutkina kuća (Nora) ili Stupovi društva (drama)

MODERNA

(Modernistički pokret i moderna - sukob "starih" i "mladih" - secesija - bečka i praška skupina mladih - časopisi - kritike i polemike - Hrvatska mlada lirika, 1914.).

Janko Leskovar, Misao na vječnost ili Katastrofa
Antun Gustav Matoš, Maćuhica - 1909. - Oko Lobora ili Oko Rijeke
Dinko Šimunović, Duga ili Franjo Horvat Kiš, Ženik
Fran Galović, Kopači - Jesenski veter ili Dragutin Domjanić, Bele rože - Portret
Vladimir Vidrić, Dva pejzaža - Plakat
Vladimir Nazor, Zvonimirova lađa - Kraljevo oranje
Milan Begović, Amerikanska jahta u splitskoj luci ili Pustolov pred vratima
Ivan Kozarac, Sudoperka ili Đuka Begović (ulomak)
Zaključak (sinteza)

AVANGARDA, MODERNISTIČKI POKRETI I SOCIJALNA KNJIŽEVNOST

(Stilski pluralizam - avangarda - ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imažinizam, kubizam, futurizam, simultanimizam, konstruktivizam - socijalni realizam - "lijeva" i "desna" kritika - egzistencijalizam - imanentna kritika - kazalište apsurdna - epsko kazalište - trivijalna književnost - socijalistički realizam)

I. RAZDOBLJE (1914. - 1929.)

Theodor Dreiser, Američka tragedija
Sergej Jesenjin, Pjesma o kuji - Doviđenja, dragi, doviđenja

EKSPRESIONIZAM

Antun Branko Šimić, Hercegovina - Smrt i ja - Ručak siromaha
Ivo Andrić, Ex ponto: Epilog /Noćni nemir/, Epilog
Zaključak (sinteza)

II. RAZDOBLJE (1929. - 1952.)

Miroslav Krleža, Jesenja pjesma - Ni med cvetjem ni pravice ili Lamentacija o štibri - Na rubu pameti, (I. O ljudskoj gluposti ili IX. Lamentacija Valenta Žganca zvanog Vudriga).

August Cesarec, Tonkina jedina ljubav
Viktor Car Emin, Mali od foguna
Tin Ujević, Miris ljepote struji u toj kosi - Ove su riječi crne od dubine - Ulični pjevači
Mate Balota, Dragi kamen - Drago Gervais, Nonić - M. Pavlek Miškina, Cuzeku
Slavko Kolar, Mi smo za pravicu
Dobriša Cesarić, Oblak - Zidari - Balada iz predgrađa
Dragutin Tadijanović, Dugo u noć, u zimsku bijelu noć - Daleko su od mene oranice - Moja sestra nosi u grad mlijeko
Ivan Goran Kovačić, Sedam zvonara Majke Marije
Zaključak (sinteza)

DRUGA MODERNA

(Kritika socrealizma - "Krugovi" 1952. - utjecaj angloameričkih i španjolskih pisaca - "Razlog" 1961. - utjecaj francuskih i njemačkih pisaca - modernistička poezija, utjecaj filozofije egzistencijalizma - "Umjetnost riječi", 1957. i znanost o književnosti).
Eugène Ionesco, Stolice ili Čelava pjevačica
Ranko Marinković, Kiklop ili Ruke (po izboru)
Jure Kaštelan, Tvrđava koja se ne predaje - Konjic bez konjika; Vesna Parun, Ti koja imaš nevinije ruke
Viktor Vida, Ex voto - Boka - Maslina;
Josip Pupačić, More - Tri moja brata
Zaključak (sinteza)

SUVREMENA KNJIŽEVNOST

("Proza u trapericama", fantastičari, novi historizam - pjesništvo egzistencijalizma, ludizam, obnova zatvorene forme - drama - kritika i znanost - književnost u dijaspori - glavni časopisi - postmoderna: intertekstualnost - intermedijalnost).

Ivan Raos, Došlo pismo iz Njemačke
Antun Šoljan, Specijalni izaslanici ili Ivan Slamnig, Barbara
Slavko Mihalić, Približavanje oluje - Majstore, ugasi svijeću
Ivo Brešan, Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja
Zvonimir Majdak, Kužiš stari moj
Ivan Aralica, Okvir za mržnju
Stjepan Čuić, Staljinova slika
Pavao Pavličić, Dobri duh Zagreba (priča po izboru) ili Večernji akt
Zaključak (sinteza)

III. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

— **Raspravljanje.** Usmena i pisana ocjena, kritika, rasprava i izlaganje. Stručno nazivlje u raspravi. Trodijelnost rasprave: postavljanje teze, dokazivanje, prihvaćanje ili odbacivanje, odnosno preoblika teze.

— **Upućivanje (instrukcija):** upravne, tehničke, poslovne i druge upute. Glagoli i glagolski oblici zahtijevanja, zapovijedanja, poticanja, upozoravanja kao nositelji upućivačkih rečenica.

— **Tumačenje (objašnjivanje i obrazlaganje):** analitičko i sintetičko izlaganje. Stručni članak.

— **Privatna i službena govorna komunikacija.** Komunikacijski bonton.

— **Pismo.** Privatno i službeno. Brzjavka.

— **Dopisi, zamolba, žalba, primjedba, pritužba.**

— **Priopćenje (vijest, obavijest; oglas);** reklamni tekst (za raznovrsna priopćajna sredstva).

— **Vođenje dnevnika**

Učenici tijekom školske godine pišu dva školska uratka (zadaće) s ispravicima. Obvezatna su dva domaća uratka (zadaće) mjesečno.

Autori:

*Dr. Vinko Brešić
Iva Bubalo
Dr. Dunja Fališevac
Olga Jambrec
Vesna Muhoberac
Dr. Vlado Pandžić
Dr. Ivo Pranjković
Dr. Marko Samardžija, voditelj
Dr. Stjepko Težak*